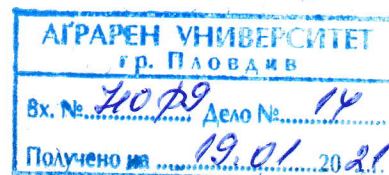

СТАНОВИЩЕ

върху дисертационен труд за получаване на образователната и научна степен **“доктор”** по: област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: Икономика и управление (селско стопанство)

Автор на дисертационния труд: МИРКО МИЛАН МИЛАНОВИЧ, докторант в задочна форма на обучение към катедра „Икономика“ при Аграрен университет, гр. Пловдив

Тема на дисертационния труд: „УПРАВЛЕНИЕ НА ИНОВАЦИИТЕ В ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА НА РЕПУБЛИКА СЪРБИЯ“

Рецензент: ДОЦ. Д-Р ВАЛЕНТИНА ЛЮБЕНОВА НИКОЛОВА-АЛЕКСИЕВА, Университет по хранителни технологии-Пловдив, област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8 Икономика, научна специалност: „Икономика и управление“, определена за член на научното жури със заповед № РД-16-1078/25.11.2020 от Ректора на АУ.

1. Актуалност на проблема.

Актуалността на дисертационното изследване се определя от значението на управлението на иновациите като съществена част от мениджмънта на всяка организация от аграрния сектор. Иновационната активност на агро-предприятията е тясно свързано с тяхната конкурентоспособност и формирането на иновационни стратегии, съобразени с тенденциите на световното развитие и изискванията на пазара. Съвременните парадигми издигат иновациите на пиедестал – те са „най- прекия път към устойчивото развитие“ или „главният източник за печалба“, тъй като имат съществено значение за: снижаване на себестойността, повишаване на качеството на стоките/услугите, създаване на добавена стойност за потребителя, повишаване на имиджа на предприятието, завоюване на нови пазари и други.

Набелязването на алтернативи за усъвършенстване на управлението на иновациите е търсене на път за постигане на устойчиво развитие на агробизнеса в Сърбия, а от там и към ефективно икономическо развитие. Това създава нарастваща потребност от научни изследвания в областта на управлението на иновациите и внедряването на добри практики, с цел подобряване на качеството и иновационната активност на агросектора в Сърбия.

В този контекст считам, че избраната тема на дисертацията и резултатите от изследването са *актуални и значими, както за студенти и преподаватели, така и за обществеността* като цяло.

2. Цел, задачи, хипотези и методи на изследване.

Актуалността и значимостта на изследваната проблематика са аргументирани успешно в увода на дисертационния труд. Формулирана е основната изследователска

хипотеза, която се доказва в хода на изследването чрез верифицирането на четири спомагателни хипотези. Необходимо е да се дефинират по-коректно целта и свързаните с нейното постигане 5 работни задачи, както и предметът и обектът на разработката.

Избраната методология и изследователски инструментариум съответстват на сложния, многомерен характер на изследването. В теоретичната част са използвани количествен и качествен анализ, дескриптивен и сравнителен анализ, техники за синтез. В емпиричната част са използвани математически и статистически методи като факторен и дискриминационен анализ, корелационен и регресионен анализ.

Отлично впечатление прави използването на количествените и качествени методи, извадковите анкетни проучвания и дълбочинните интервюта.

При интерпретиране на данните докторантът се базира на данни от OECD, изследователските доклади на Министерството на земеделието в Сърбия, доклади и бюлетини на Статистическия институт в Сърбия, както и редица нормативни актове. Проучването се базира на изпратени по електронна поща анкетни карти до 60 експерта в областта на иновациите и 121 земеделски стопанства. Обработката на данни се извършва с помощта на статистическия софтуер SPSS.

3. Онагледеност и представяне на получените резултати.

Представеният дисертационен труд е в обем от **191 страници**. В структурно отношение включва **6 глави, заключение и приложения**. Резултатите са получени чрез съвременен инструментариум и са онагледени с подходящо подбрани **31 фигури, 35 диаграми и 205 таблици**, което е доказателство за качествата на докторанта като много добър изследовател.

Структурата на дисертационното изследване е логически построена и съответства на поставената цел и задачи. Трудът съдържа конкретни резултати и емпирични доказателства, които обективно отразяват реалните постижения на проведеното научно изследване.

4. Обсъждане на резултатите и използвана литература.

Дисертационният труд анализира съвременните научни постижения в областта на иновациите и тяхното управление за постигане на високо качество и устойчиво развитие. Библиографската справка включва **общо 58 източника, от които 27 на английски език**. Посочените литературни източници са актуални и пряко свързани с темата на дисертационния труд.

Направените систематизации и обобщения показват задълбоченост и добросъвестна работа с литературните източници, умения за приложение на аналитични и дедуктивни техники за обработка на информация с различни изследователски методики.

Първа глава на дисертационния труд обосновава актуалността на изследването и представя статистическа информация за значимостта на земеделието за Република Сърбия. Определени са предмета, целта на изследване, изследователските задачи и хипотези.

Втора глава е посветена на теоретичните основи на изследването, където е изяснена ролята и значението на иновациите. Акцентът в тази част е върху иновациите в земеделието и анализа на състоянието на земеделските стопанства в Република Сърбия. В хода на изследването са разгледани теоретичните аспекти на управлението на

иновациите, анализира се еволюцията на идеите, теориите и подходите за управление на иновациите. Извършен е сравнителен анализ на основните хипотези, които отделните теории за управление на иновациите защитават във времето и се идентифицират факторите, които влияят върху иновационната активност на агрофирмите в Сърбия.

Трета глава на дисертацията включва методиката на изследването, в която е разработен въпросник, с оглед определяне на приоритетните въпроси за последващото изследване.

Четвъртата глава представя емпиричното изследване и получените резултати. Извършен е анализ на профила на респондентите. Установена е надеждността на елементите на зададения системен модел и са изчислени ползите и обосновката на изследването, извършени са факторен, корелационен и регресионен анализ.

Резултатите от изследването са посочени в **петата глава** на дисертацията, а изводите, препоръките и насоките за бъдещи изследвания са формулирани в **шестата глава**.

Едно от *достойнствата на този труд и персонален принос* на докторанта е построяването на адаптиран модел, в който заложените фактори се поставят във взаимовръзка и тази зависимост се изследва за достоверност чрез корелационен анализ.

С пълна убеденост мога да потвърдя, че докторантът притежава задълбочена *теоретико-методологическа подготовка и умения за самостоятелна изследователска работа*.

5. Приноси на дисертационния труд.

Приносите могат да бъдат разделени на научни и научно-приложни.

Към **научните приноси** може да се отнесе обогатяване на знанията в областта на управлението на иновациите, в частност стратегическото управление на иновациите в агробизнеса, чрез разработена методика за изследване и анализ на иновациите и тяхното влияние върху устойчивото развитие на земеделските стопанства в Република Сърбия.

Към **научно-приложните** се отнасят:

- предложения модел с помощта на който се прави корелация между иновациите и устойчивото развитие на земеделските производствени системи;
- препоръките за подобряване на устойчивото развитие на земеделските стопанства в Република Сърбия, на базата на иновации и подобряване качеството на техните продукти.

Приемам приносите като реални, достоверни и доказани в хода на дисертационното изследване.

6. Критични бележки и въпроси.

Представеният дисертационен труд е цялостно, завършено изследване, с *безспорни приноси и качества*, към което нямам сериозни критични бележки, но си позволявам да дам някои препоръки:

- Предметът на изследване в дисертацията считам, че е неточно дефиниран. Има звучене на изследователска цел. Необходимо е да се прецизира и обекта на изследване.

- Изследването би могло да спечели, ако между цел и задачи на дисертацията има по-голямо съответствие.
- Библиографската справка (58 източника) показва добра литературна осведоменост на докторанта, въпреки че тематиката предполага използване на по-богат набор и по-съвременни литературни източници.
- По моя преценка използваните литературни източници позволяват да се открият основни моменти на изследвания проблем, но не може да се пренебрегне факта, че преобладават позовавания на автори в диапазона 1992-2005 г., т.е. когато става въпрос за иновации, независимо по кой от елементите на маркетинговия микс, е добре след изясняване на основни теоретични разработки, релевантни по темата, да се дава приоритет на по-нови изследвания в областта.
- Препоръчително е всяка глава да завършва с изводи, от които ясно да личи изпълнението на поставената цел и свързаните с нея задачи.
- Необходимо е по - ясно и категорично подчертаване на собственото мнение по разглежданите теоретични проблеми.
- Научният труд би могъл да спечели още от спазването на баланса между отделните глави – представената структура е с акцент върху трета и четвърта глави, които като обем (особено четвърта глава) са значително по-големи от първа, втора и пета глави (което разкрива възможност за по-добро балансиране на текста).

Направените препоръки в никакъв случай не омаловажават стойността на постигнатите резултати и положения от докторанта труд.

Същевременно имам и въпрос към докторанта:

- **Въпрос 1:** Емпиричното изследване е осъществено чрез допитване до 60 експерта и 121 земеделски стопанства. Какво мисли авторът – дали ще има различия в изводите от изследването при условие, че респондентите бяха представители на B2B и B2C пазарите, които са клиенти на въпросните земеделски стопанства?

7. Публикувани статии и цитирания.

Представени са общо 5 публикации за периода 2019 -2020 г, посветени на дисертационния труд, от които 3 в съавторство и две самостоятелни. Четири от тях са представени на международни научни конференции в Сърбия и една на международен научен форум в България.

Посочените публикации отразяват в определена степен основните постижения на дисертационния труд.

Авторефератът е представен в установената форма и съдържание. Той отразява в обобщен вид основните резултати от изследването и дава необходимата представа за теоретичните и приложни постижения на автора.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предвид достойнствата на дисертационния труд, актуалността и сложността на изследваните проблеми, необходимостта от търсене на ефективни решения за тях в практиката, доброто теоретично равнище на изследваните и анализирани проблеми, може да се обобщи, че представеният дисертационен труд отговаря на нормативно

заложените критерии за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ /ЗРАСРБ и Правилника на Аграрния университет за неговото приложение /.

Посочените резултати от изследването, посветено на „Управление на иновациите в земеделските стопанства на Република Сърбия“ дават достатъчно основание за **ВИСОКА ОЦЕНКА** на научния потенциал и изследователската дейност на докторанта.

Всичко това ми позволява убедено да гласувам **ПОЛОЖИТЕЛНО** за присъждане на **Мирко Милан Миланович** на научната и образователна степен „доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност: Икономика и управление (селско стопанство).

Дата: 07.01.2021 г
гр. Пловдив

ИЗГОТВИЛ
СТАНОВИЩЕТО:

(доц. д-р В. Николова-Алексиева)

